

الزامات و چالش‌های توسعه سامانه‌های سطوح آبیگر باران در ایران

ابوالقاسم حسین پور

مدیر کل دفتر کنترل سیلاب و آبخیزداری

سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور

چکیده

حفظ آب در شرایط کنونی که کشور ما با تنگنای آب، مشکلات خشکسالی و کم آبی، تخلیه آبخوان‌ها و فرونشست زمین در دشت‌ها مواجه است، از جمله مسائل اساسی کشور به شمار می‌رود که تعادل زیست بوم‌های طبیعی و پایداری جمعیت و فعالیت در مناطق کشور متأثر از آن است. در این راستا افزایش بهره‌وری نزولات آسمانی و بهره‌گیری از ظرفیت بارش‌ها و سیلاب‌ها بیه‌کمم گسترش سامانه‌های آبیگر باران، ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است. موضوع مهمی که ریشه در دانش بومی این سرزمین داشته و نمونه‌های موفق فراوانی نظیر آب انبارها (برکه‌ها)، آب بندان‌ها، بندسارها، تیربندها، دربندها، هوتک‌ها و نظایر آن در مناطق مختلف کشور بیا استحصال آب باران همچنان مورد استفاده مردم هستند.

با گسترش طرح‌های آبخیزداری و آبخیزداری و اجرای سامانه‌های نوین از قبیل میکروکچمنت‌ها، تورکینست، گگوراب، بانکت، سیستم‌های پخش سیلاب و دیگر اقسام فعالیت‌های اجرا شده در سطح حوزه‌های آبخیز که مورد خواست و اقبال مردم و تأکید مسئولین ارشد کشور می‌باشد، موضوع ابعاد تازه‌ای یافته و وارد فاز جدیدی شده است. تحت این شرایط با توجه به وضعیت آبی موجود، توسعه سامانه‌های آبیگر باران با الزامات و چالش‌هایی مواجه است که باید مورد توجه قرار گیرد.

لزوم تعیین ظرفیت کشور در این بخش و شناسایی دقیق اولویت‌های آن جهت برنامه‌ریزی بهینه، تدوین الگوهای توسعه‌ای متناسب با مناطق مختلف، تبیین کامل موضوع جهت مراجع تصمیم‌گیر، ارائه مشوق‌های قانونی لازم جهت مشارکت مردم در زمینه توسعه سطوح آبیگر باران و افزایش بهره‌وری نزولات آسمانی، و تعیین ارزش اقتصادی سامانه‌های مذکور از اهم الزامات موجود در این زمینه می‌توان برشمرد.

کاهش حجم بارش‌های کشور، بهم خوردن نظام حقایق‌ها و افزایش تنش‌ها و تعارضات آبی که شاهد بروز آن در مناطقی از کشور هستیم از جمله چالش‌های مهم توسعه سامانه‌های آبیگر باران محسوب می‌گردد که ضرورت انجام مطالعات کارشناسی دقیق تتر و کاملتر و جامع‌نگری در مقیاس کلان تر را ایجاب می‌نماید. همچنین عدم اختصاص منابع اعتباری متناسب با نیاز و بر اساس شاخص‌ها، پیش‌بینی‌های برنامه‌های توسعه کشور و مواد قانونی مصوب از دیگر چالش‌های موجود در این زمینه به شمار می‌رود.

واژه‌های کلیدی:

آبخیزداری، آبخیزداری، دانش بومی، حفاظت آب